

Roš hašana - ראש השנה

Nazivi blagdana i njihov izvor

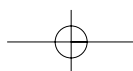
Ovaj blagdan ima nekoliko naziva:

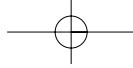
1. **Roš hašana** (nova godina, doslovno: početak godine) je prvi dan nastupajuće godine prema brojanju od stvaranja svijeta.
2. **Dan trubljenja** יום תרועה - zbog toga što tada trubimo u šofar, Tora ga naziva Danom trubljenja. *U sedmome mjesecu, prvoga u mjesecu imat ćete sveti zbor, ne činite nikakav stvaralački posao, bit će vam to Dan trubljenja.*⁵
3. **Sudnji dan** יום הדין - jer na ovaj se dan pred Gospodarom svijeta sudi svima na svijetu za njihova djela tijekom protekle godine. Navodi se u Mišni i midrašu: *Na Roš hašanu svi koji su došli na svijet, zajedno prolaze pred Njime.*⁶ Na Roš hašanu započinje suđenje svakome čovjeku, a presuda se izriče deset dana kasnije, na Jom kipur. Suđenje određuje što će mu se dogoditi u sljedećoj godini, kakav će mu biti život, zdravlje, zarada... Stoga se svatko toga dana mora bojati. I onaj koji ide na sud pred suca od krvi i mesa boji se, a koliko li se više treba bojati pred Kraljem kraljeva nad kraljevima, koji nam sudi za naše prijestupe i odlučuje o našoj budućnosti, životu i smrti. Koliko straha čovjeku treba toga dana?! Koliko su Roš hašanu ozbiljno shvaćali u prošlosti, može se razumjeti znajući kako su osjećali Židovi u doba Ezre i Nehemije, kako su plaćuci slavili Roš hašanu, dok je Ezra čitao iz Tore.⁷
4. **Dan skrivenoga Mjeseca** יום הכסה - Na Roš hašanu Mjesec je prekriven, jer je to prvi dan u mjesecu, a Mjesec je pun (potpuno vidljiv) tek sredi-

5. Br 29,1

6. BT Roš hašana 16a; Midraš Tanhuma Haazinu 4

7. Neh 8

nom mjeseca. Kralj David kaže: *Pušite na dan mladoga Mjeseca u šofar, na skriveni, na naš blagdan, jer to je zakon za Izrael, presuda Boga Jakovova.*⁸

5. **Dan sjećanja** יום הזכרון - Kad na ovaj dan čujemo šofar, u nama se budi sjećanje na djela koja smo učinili tijekom protekle godine. Ovako kaže Tora: *Reci djeci Izraelovoj govoreći: u sedmome mjesecu, prvoga u mjesecu bit će vam dan odmora, prisjećanje trubljenjem, sveti zbor.*⁹

Događaji koji su se u prošlosti zbili na Roš hašanu

1. dovršenje stvaranja svijeta stvaranjem čovjeka¹⁰
2. istjerivanje Adama i Eve iz Edenskoga vrta i Božja odluka da čovjek neće živjeti vječno
3. rodili su se Kajin i Abel i sa svakim od njih po jedna sestra blizanka
4. Kajin je ubio Abela
5. Adam i Kajin su se pokajali i njihovo je pokajanje prihvaćeno
6. prestao je veliki potop na Zemlji
7. zanijele su tri nerotkinje: Sara sina Izaka, Rahela sina Josipa i Hana sina Samuela
8. vezivanje Izaka za žrtvenik na gori Moriji, kada je Abrahamu bilo 127 godina, a Izaku 37
9. umrla je pramajka Sara
10. rodila se pramajka Rebeka, Izakova žena

Roš hašana može pasti samo u ponedjeljak, utorak, četvrtak ili na šabat, a to je stoga da Jom kipur, 10 dana kasnije, ne bi pao na petak ili nedjelju, zbog teškoće koju bi izazvalo ispunjavanje zapovijedi toga svetog dana, osobito posta, neposredno prije ili poslije šabata.

Roš hašana - dvodnevni blagdan

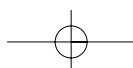
Roš hašana traje dva dana, prvoga i drugoga tišrea i u Izraelu i u dijaspori. U Tori nalazimo zapovijed za samo jedan dan: ... *u sedmome mjesecu, prvoga u mjesecu bit će vam dan odmora, prisjećanje puhanjem, sveti zbor.*¹¹ U doba proroka odlučili su naši učenjaci da će se Roš hašana

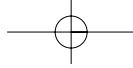
8. Ps 81,4-5

9. Lev 23,24

10. BT Roš hašana 11a

11. Lev 23,24

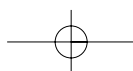
slaviti dva dana, zbog načina na koji se određivao početak novoga mjeseca. U ono doba određivali su roš hodeš na temelju svjedočenja. Dva svjedoka bi došla posvjedočiti pred Bet dinom (Vrhovnim sudom) u Jeruzalemu da su vidjeli "rođenje Mjeseca", to jest mladi Mjesec. Na temelju njihove izjave Vrhovni sud posvetio bi (objavio) novi mjesec. Zatim bi se vijest prenosila Židovima u dijaspori, isprva kresovima kojima se vijest prenosila s jednog vrha brda na drugi, udaljeniji, od Maslinske gore u Jeruzalemu do Babilona, a kasnije glasnicima koje je slao Bet din¹². Za blagdane koji počinju sredinom mjeseca bilo je dostatno vremena za obavijestiti Židove u dijaspori i, dakako, one u Izraelu, kako bi se pripremili za blagdan. Međutim, Roš hašana je prvoga dana u mjesecu tišreu, pada na mladi Mjesec, roš hodeš, a ujedno je i blagdan.

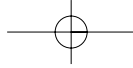
Lunarni mjesec traje oko 29,5 dana. U židovskom kalendaru mjesec mora imati ili 29 ili 30 dana i ne može trajati ni više niti manje, a početak novoga mjeseca ovisi o dolasku svjedoka koji su vidjeli mladi Mjesec. Dana 29. elula navečer narod bi prestajao s radom i pripremao se za blagdan i njegovu svetost, kao da je blagdan već počeo, jer ne bi znao jesu li možda svjedoci već posvjedočiti da su vidjeli Mjesec, pa će elul imati 29 dana. Događalo bi se, međutim, da svjedoci ne bi došli. Tada bi mjesec elul imao 30 dana, a sutradan, prvoga tišrea, bio bi blagdan. Radi izbjegavanja pogreške i oskvnuća svetosti toga dana, koji je ovisio o dolasku ili nedolasku svjedoka, naši učenjaci su odredili da će se Roš hašana uvijek slaviti dva dana, pa i u Jeruzalemu, gdje je bilo sjedište Vrhovnog suda. Ta je odluka ostala do naših dana, iako danas imamo stalni kalendar i nisu nam potrebna svjedočenja da bismo točno za svaku godinu znali kada pada prvi tišrea. To je snaga rabinske odluke, snaga tradicije otaca i zajednica. To je *מנהג אבותינו בידינו* - *običaj naših otaca u našim rukama*, čuvanje povijesnog kontinuiteta u židovskom narodu tijekom neprekinutoga niza naraštaja¹³.

Jedina razlika između Roš hašane danas i u doba kada se početak mjeseca obznanjivao prema svjedočenju, jest što danas unaprijed sa sigurnošću znamo kada je prvi tišrea. Tako je prvi dan Roš hašane zapovjeden u Tori, a drugi dan su odredili rabini.

¹² Mišna u BT Roš hašana 22b; MT Hilhot kiduš hahodeš 3,8

¹³ Više vidi u poglavlju Židovski kalendar

Običaji na erev Roš hašana (dan prije Roš hašane)

1. Oslobođanje od zavjeta - התרת נדרים

Ujutro na dan prije nastupanja Roš hašane, nakon jutarnje molitve je običaj prirediti oslobođanje od zavjeta. Ovo se odnosi na zavjete koje je netko preuzeo tijekom godine, nešto na što se obvezao, ali nije ispunio. Židovstvo je vrlo osjetljivo prema svemu što izađe iz čovjekovih usta. Tora kaže: *Tko uzme zavjet prema Vječnome ili zakletvom obveže svoju dušu, neka ne oskrvrne svoju riječ, neka učini sve kao što je izašlo iz njegovih usta.*¹⁴ Propovjednik kaže: *Bolje da ne obećaš, nego da obećaš i ne ispuniš. Ne daj ustima da te povedu u grijeh...*¹⁵ Oslobođanje od zavjeta provodi samo sud (bet din), koji se sastoji najmanje od trojice. Običaj je oslobađati od grijeha među vjernicima u sinagogi. Vjernici ustaju ispred trojice "sudaca" i mole oslobođanje od zavjeta, a suci ih oslobađaju.

2. Davanje milodara - cedaka - צדקה

Običaj davanja milodara temelji se na rabinskome tumačenju biblijske rečenice: *Bogatstvo neće koristiti na dan gnjeva, pravednost (cedaka) će spasiti od smrti.*¹⁶ Rabini su u Mišni protumačili: *Molitva, pokajanje i milodari odvrćaju nepovoljnu presudu.*¹⁷

3. Posjećivanje grobova cadika (pravednika) - השתטחות על קברי צדיקים

Običaj je na erev Roš hašana posjećivati grobove cadika (osobito pravednih i pobožnih ljudi) i moliti se Bogu.

Paljenje svijeća za Roš hašanu

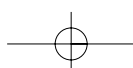
Ako Roš hašana pada na šabat, svijeće se pale prije odlaska u sinagogu. Ako pada na neki drugi dan, Aškenazi običavaju paliti nakon povratka iz sinagoge, prije kiduša, jer je dopušteno prenijeti vatru s postojećeg plamena. Stoga prije početka blagdana pale svijeću koja gori dvadeset četiri sata, čiji plamen prenose na plinski plamenik radi kuhanja, koje je dopušteno na blagdan ako ne pada istodobno kad i šabat. Nakon paljenja svijeća majka obitelji blagoslivlje:

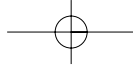
¹⁴ Br 30,3

¹⁵ Prop 5,4-5

¹⁶ Izr 11,4

¹⁷ Berešit raba 44; Kohelet raba 7; BT Bava batra 10a; KŠA 192,2

**ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק
נר (בשבת: "של שבת ו") של יום טוב.**

BARUH ATA ADONAJ ELOHENU MELEH HAOLAM AŠER KIDE-
ŠANU BEMICVOTAV VECIVANU LEHADLIK NER ŠEL (*na šabat se
dodaje: ŠABAT VEŠEL*) JOM TOV.

*Blagoslovljen si, Vječni, Bože naš, Kralju svijeta, koji si nas posvetio
svojim zapovijedima i zapovjedio nam da zapalimo svijeću za (na šabat
se dodaje: šabat i) blagdan.*

Nakon toga govori blagoslov "šehehejanu".

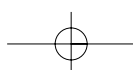
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה.

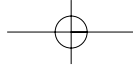
BARUH ATA ADONAJ ELOHENU MELEH HAOLAM ŠEHEHE-
JANU VEKIJEMANU VEHIGIANU LAZEMAN HAZE - *Blagoslovljen si,
Vječni, Bože naš, Kralju svijeta, koji si nam dao život, održao nas i doveo
do ovog trenutka.*

Večernja molitva (arvit) za Roš hašanu

Ako Roš hašana pada na šabat, počinje se s *Mizmor le-David* (Ps. 29).
Slijede pjesme *Leha dodi*, *Mizmor šir lejom hašabat* (Ps. 92) i *Adonaj
malah geut laveš* (Ps. 93). Nakon toga običaj je u sefardskim zajednicama
čitati pijut *אחות קטנה* *Ahot ketana* (Sestrica), koji pjeva o Roš hašani kao
kraju jedne i početku nove godine, te o puhanju u šofar. Amida se sastoji
od sedam blagoslova, kao i na šabat. Prva dva i posljednja tri jednaki su
onima za šabat i radni dan. U trećem blagoslovu govori se o izabranosti
židovskog naroda među svim narodima i značenju njegove zadaće u svijetu.
Četvrti blagoslov govori o kraljevanju Vječnoga nad svijetom. Svake
godine iznova proglašavamo Boga svojim kraljem. Nakon amida, ako Roš
hašana pada na šabat, čitamo *Vajehulu* (Post 2,1-3) i Psalam 23. Ako
padne na radni dan, preskačemo te dodatke za šabat i čitamo Psalme 150
i 24, uz otvoreni aron hakodeš, ormar sa svetim svitcima. Na kraju mo-
limo *Alenu lešabeah* i pjesmu *Jigdal Elohim haj*.

Zatim je običaj pozdravljati se blagdanskim pozdravom. Aškenazi govore:-
לשנה טובה תכתבו ותחתמו לאלתר לחיים טובים - *Lešana tova tikatevu veteha-
temu lealtar lehajim tovim* - *Budite odmah upisani i upečaćeni za dug život
u novoj godini.* Sefardi jedni drugima govore: *תזכו לשנים רבות נעימות וטובות*
- *Tizku lešanim rabot, neimot vetovot* - *Zaslužite mnoge ugodne i dobre*

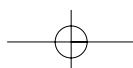
godine!, a odgovaraju: תזכה ותחיה ותאריך ימים - *Tizke vetihje vetaarih jamim - Zasluži i poživi i produži dane!*

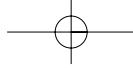
Večera na Roš hašanu

Nakon večernje molitve vraćamo se kući, a kućedomaćin nad vinom moli kiduš za Roš hašanu. Nakon kiduša, za obje noći postoje različiti običaji jedenja simboličnih jela, kao znak da nam dolazi dobra godina. Evo ih nekoliko:

1. Hala (krušna pletenica) i med - Nakon pranja ruku molimo blagoslov hamoci nad halama. Običaj je umočiti halu u med. Neki umaču i u sol i u med. Time simboliziramo svoju nadu da će godina biti slatka kao med. Same hale načinjene su s grožđicama, kako bi bile slatke.
2. Jabuka i med - Uzmemo krišku jabuke i kažemo: JEHI RACON MILEFANEHA ADONAJ ELOHENU VELOHE AVOTENU ŠETEHADŠ ALENU ŠANA TOVA UMETUKA - *Neka bi bila tvoja volja, Vječni, Bože naš i Bože naših otaca, da nam nova godina bude dobra i slatka. Zatim blagoslovimo bore peri haec, umočimo jabuku u med i pojedemo.*
3. Mogranj - Uzmemo nekoliko koštica iz mogranja i kažemo: JEHI RACON ADONAJ ELOHENU VELOHE AVOTENU ŠEJIRBU ZEHUJOTENU KERIMON - *Neka bi bila tvoja volja, Vječni, Bože naš i Bože naših otaca, da naše zasluge budu brojne kao koštice mogranja. Prema tradiciji, mogranj ima 613 koštica, koliko je i Božjih zapovijedi.*
4. Datulja - Uzmemo jednu datulju i kažemo: JEHI RACON ADONAJ ELOHENU VELOHE AVOTENU ŠEJITMU MASTINENU UMEKATRIGENU - *Neka bi bila tvoja volja, Vječni, Bože naš i Bože naših otaca, da nestanu oni koji nas mrze i progone.*
5. Riblja ili janjeća glava - Običaj je pojesti komad riblje ili janjeće glave. Prije toga kažemo: JEHI RACON ADONAJ ELOHENU VELOHE AVOTENU ŠENIHJE LEROŠ VELO LEZANAV - *Neka bi bila tvoja volja, Vječni, Bože naš i Bože naših otaca, da budemo glava, a ne rep.*

Neki imaju običaj jesti ribu, jer ona je simbol blagoslova, uspjeha i umnožavanja. Općenito je običaj jesti slatko, a ne ljuto, slano ili kiselo. Postoji i običaj učenja Mišne - *Masehet Roš hašana*. Taj se traktat sastoji od četiriju odlomaka, od kojih se po jedan čita uz svaki od obroka navečer i u podne, oba dana.

Jutarnja molitva (šahrit) i čitanje Tore na Roš hašanu

Molitva je kao ona na šabat. Amida je ista kao navečer. Nakon tihe amide i predmoliteljevog glasnog ponavljanja, čita se nekoliko pijuta (pjesama), pa se prelazi na čitanje Tore. Ako blagdan pada na šabat, poziva se sedmoricu, a ako pada na radni dan, petoricu, kao na hodočasne blagdane.

Čitanje iz Tore prvoga dana

Čita se o Sarinoj trudnoći u dobi od devedeset godina i o rođenju Izaka¹⁸. Maftiru se čita o žrtvama koje su na Roš hašanu prinosili u Hramu¹⁹. Haftara govori o molitvi Hane, majke proroka Samuela, da dobije sina. Prema predaji, prestala je biti neplodna na Roš hašanu²⁰.

Čitanje iz Tore drugoga dana

Čita se pripovijest o vezivanju Izaka za žrtvenik²¹, što se također zbilo na Roš hašanu. Ovim čitanjem podsjećamo na zasluge naših praotaca, koji su svoje živote prinosili Bogu i u ime čijih zasluga Bog nama oprašta grijeha. Maftiru se iz drugog svitka čita o žrtvama za Roš hašanu, kao i dan ranije. Haftara govori o spasenju židovskog naroda²² u mesijansko doba.

Šofar - שופר

Jedna od središnjih micva (Božjih naredaba) za Roš hašanu je puhanje u šofar. Izvor zapovijedi je u Tori: *U sedmome mjesecu, prvoga u mjesecu imat ćete sveti zbor, ne činite nikakav rad, bit će vam Dan trubljenja.*²³ U Talmudu²⁴ je zaključeno da se trubi šofarom, jer o trubljenju na jovel piše: *I pronesi šofar trubljenja u sedmom mjesecu, desetoga u mjesecu, na Dan pomirenja pronesite šofar kroz cijelu vam zemlju.*²⁵ Rambam je taj zaključak oblikovao kao halahu. On nabraja puhanje u šofar kao jednu

18. Post 21

19. Br 29,1

20. 1Sam 1

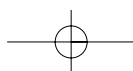
21. Post 22

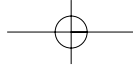
22. Jr 31

23. Br 29,1

24. BT Roš hašana 33b

25. Lev 25,9

od micva iz Tore.²⁶ Prema tome što je Tora nazvala Roš hašanu danom trubljenja, vidimo da puhanje u šofar ima središnje značenje u očima Tore.

Razlog za puhanje u šofar na Roš hašanu

Spomenuto je mnogo razloga za puhanje u šofar. Rabi Seadja Gaon ih donosi deset, između ostaloga:

- Na Roš hašanu, dan na koji je Bog stvorio svijet, proglašavamo Ga našim kraljem. Nekada se kraljeve proglašavalo trubljenjem šofarima.
- Podsjećamo na sinajsku objavu o kojoj je napisano: *I bi trećega dana u jutro, budu gromovi i munje i gust oblak na brdu i vrlo snažan zvuk šofara, te cio narod u logoru zatrepta... I zvuk šofara sve je više jačao; Mojsije je govorio, a Bog mu je odgovorio glasom*²⁷.
- Podsjećamo Boga na zaslugu nastalu prigodom vezivanja Izaka na žrtvenik, na Abrahamovu kušnju kad mu je Bog naredio da žrtvuje sina jedinca, koji mu se rodio kad mu je bilo sto godina, a nije ni trenutka oklijevao, već je požurio ispuniti Božju naredbu. Na kraju je prinio ovna, kojeg mu je Bog pripremio, a ne Izaka. Stoga pušemo u šofar, ovnujski rog, kako bismo podsjetili Boga na zasluge naših praotaca. U Talmudu nalazimo o tome: *Rekao je rabi Abahu: Zašto pušemo u ovnujski rog? Sveti, blagoslovljen neka je, rekao je: 'Pušite preda mnom u ovnujski rog, kako bih se sjetio vezivanja Izaka sina Abrahamovog, a ja ću vam to smatrati kao da ste sebe preda mnom svezali na žrtvenik'*.²⁸
- Podsjećanje na uskrsnuće mrtvih, jer je rečeno: *Svi živući na planetu i stanovnici zemlje, kad se podigne zastava na brdima, vidjeti ćete, a kad zatrubi šofar, čut ćete*.²⁹
- Podsjećanje na sakupljanje židovske dijaspe u Izraelu: *I bit će na taj dan, zatrubit će u veliki šofar i doći će izgubljeni u zemlji asirskoj i prognani u zemlji egipatskoj i poklonit će se Vječnome na svetome brdu, u*

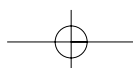
26. MT Hilhot šofar vesuka velulav 1,1

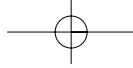
27. Izl 19, 16 i 19

28. BT Roš hašana 16a

29. Iz 18,3

30. Iz 27,13

*Jeruzalemu.*³⁰

- Rambam³¹ kaže da je smisao šofara “buđenje uspavanih iz sna”, kako bi preispitali svoja djela i pokajali se i sjetili se Stvoritelja.

Postoje i mnoga druga objašnjenja.³²

**ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמוע
קול שופר**

Blagoslovi za šofar

BARUH ATA ADONAJ ELOHENU MELEH HAOLAM AŠER KIDEŠANU BEMICVOTAV VECIVANU LIŠMOA KOL ŠOFAR - *Blagoslovljen si Vječni, Bože naš, Kralju svijeta, koji si nas posvetio svojim zapovijedima i zapovjedio nam da slušamo*” **שְׁהֵחֵיָנוּ בְרַכַּת**

Nakon toga govori blagoslov “šehehejanu”

Micva o šofaru

Božja zapovijed je čuti šofar. Zato blagoslivljemo za slušanje, a ne za trubljenje, i zato ne mora svatko sam trubiti, već jedan koji to zna, a naziva ga se **בעל תוקע baal tokea**, trubi za sve, a svi slušaju s namjerom ispunjavanja obveze slušanja šofara. Stoga odgovaraju *amen* na blagoslove koje moli *baal tokea*. Žene nisu obvezne čuti šofar, jer je to zapovijed vezana uz određeno vrijeme, a takvih su zapovijedi žene oslobođene, poput zapovijedi o suki.³³

Broj zvukova šofara i redoslijed puhanja

Tora propisuje devet zvukova, kako poučava Mišna³⁴: tri zvuka jer se riječ **תרועה terua** (trubljenje) pojavljuje tri puta u vezi s Roš hašanom³⁵, a svako trubljenje zahtijeva **תקיעה tekia** (kratak zvuk) na početku i na kraju. Time dobivamo:

tekia terua tekia
tekia terua tekia

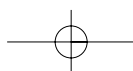
31. MT Hilhot tešuva 3,4

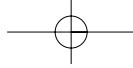
32. Vidi Kitov, E., The Book of our Heritage, Feldheim Publ., Jerusalem / N.Y. 1997, sv. 1 str. 17

33. MT Hilhot šofar vesuka velulav 2,1

34. BT Roš hašana 33b

35. Lev 23,24; Lev 25,9; Br 29,1

tekia terua tekia

Tijekom duge dijaspore nastale su nejasnoće u vezi sa zvukom *terua*, o kojemu govori Tora. Je li on poput plača narikača koje oplakuju pokojnika, koji se sastoji od deset kratkih zvukova, što nazivamo *terua*, ili je kao uzdah zabrinutoga čovjeka, što nazivamo שברים *ševarim*, ili možda oboje? Zbog toga postoje tri mogućnosti za “tekia-terua-tekia”: tekia-terua-tekia, tekia-ševarim-tekia, tekia-ševarim-terua-tekia. Povezivanje svih tih zvukova tvori sto zvukova. Sefardi dodaju jedan na kraju molitve musaf, dakle pušu sto i jedan put. Jemenitske općine, koje slijede Rambamove odluke³⁶, pušu samo devet puta.

Prije puhanja u šofar običaj je pročitati Psalam 47. Prije musafa pušemo trideset “puhanja sjedeći” - תקיעות דמיושב - *tekiot dimejušav*, no to se odnosi samo na razliku od puhanja u molitvi *amida* (hebr.: stajanje), jer kod svakog puhanja u šofar mora se stajati. Tih trideset zvukova kombinacije su triju mogućnosti tumačenja riječi *terua*, kako je navedeno, kada se pomnože s tri (jer trebamo tri *teruot*):

tekia-terua-tekia = 3 zvuka

tekia-ševarim-tekia = 3 zvuka

tekia-ševarim-terua-tekia = 4 zvuka

Ukupno ih je deset, a tri puta toliko je trideset.

Slijede dvije skupine po trideset “puhanja stojeći”: תקיעות דמעומד *tekiot dimeumad*, što znači puhanje za vrijeme molitve *amida*, jedne za vrijeme tihog musafa, a druge za vrijeme glasnog ponavljanja predmolitelja, koji tri puta prekida čitanje na kraju svakog od tri srednja blagoslova i puše po deset puta. Aškenaski običaj je puhanje samo prije *amida* i u glasnom ponavljanju predmolitelja. Na kraju molitve, nakon kadiša, pušemo još deset zvukova, što ukupno daje sto *tekiot*, zvukova.

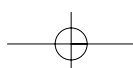
Šofar i šabat

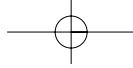
Ako prvi dan Roš hašana padne na šabat, rabini su odredili da ne pušemo u šofar, premda je micva šofara velika i važna. Rabini su to naučili iz Tore: *Reci sinovima Izraelovim govoreći: u sedmom mjesecu, prvoga u mjesecu bit će vam šabaton (dan odmora), sjećanje na trubljenje (podsjećanje*

36. MT Hilhot šofar vesuka velulav 3,1

37. Lev 23,24

38. BT Roš hašana 29b; Vajikra raba 29

trubljenjem), *sveti zbor*.³⁷ Rabini³⁸ su to protumačili: ako je Roš hašana samo blagdan, bit će to Dan trubljenja³⁹, tada pušemo u šofar, a ako padne na šabat, bit će to samo podsjećanje na trubljenje. To je odlučeno radi čuvanja šabata, jer se željelo spriječiti da netko tko želi naučiti puhati u šofar sagriješi noseći na šabat šofar do učitelja više od dužine četiri lakta na neograđenom prostoru (nošenje stvari na neograđenom prostoru na šabat je zabranjeno). Kako bi spriječili da netko oskvrne šabat, potisnuli su zapovijed o šofaru⁴⁰. Iz toga vidimo koliko je važan šabat kao micva iz Tore.

Musaf za Roš hašanu

Amida u musafu se sastoji od devet blagoslova. Prva tri i posljednja tri jednaka su u svim molitvama amida na radni dan i na šabat, a govore o slavi i hvali. Tri srednja su posebna za Roš hašanu, a govore o tri središnje teme blagdana. "Kraljevski blagoslovi" - *malhujot* - מלכויות govore o ustoličavanju Kralja kraljeva nad kraljevima svijeta i o žudnji za otkrivenim kraljevstvom Vječnoga na svijetu. Sadrže rečenice iz Biblije koje isprepliću te ideje: *Jer Vječnoga je kraljevstvo i on vlada nad narodima*.⁴¹ *Uzdignite glave, vratove, ustanite, Vječni prolazi, pa neka uđe slavljeni kralj. Tko je to slavljeni kralj? Vječni, snažan i moćan, Vječni, junak u ratu. Uznesite glave, vratove, i budite otvoreni, Vječni prolazi, pa neka uđe slavljeni kralj. Tko je to slavljeni kralj? Vječni nad vojskama je slavljeni kralj, sela*.⁴² "Podsjetnici" (*zihronot* זכרונות) mole da se Bog radi nas "sinova" prisjeti zasluga praotaca i saveza kojeg je sklopio s praocima i s nama. "Šofari" (*šofarot* שופרות) podsjećaju na sinajsku objavu popraćenu zvukom šofara. Molimo za sakupljanje dijaspore i dolazak Mesije, što će također popratiti puhanje u šofar, kao što ponavljamo svakoga dana u molitvi amida: *Zapuši u veliki rog [šofar] za našu slobodu i podigni zastavu da bi sakupio izgnanike naše*.

Pijut Unetane tokef - ונתנה תוקף

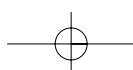
U bogatome izboru pjesama za Roš hašanu ovaj je pijut osobit, a naziva se prema svojim prvim riječima. Čita se u aškenaskim zajednicama u glasnom ponavljanju musafa na Roš hašanu. Pijut je u doba križarskih pohoda, prije oko tisuću godina, napisao rabi Amnon iz Mainza (Magence). Ovo

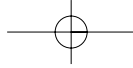
39. Br 29,1

40. MT Hilhot šofar vesuka velulav 2,6

41. Ps 22,29

42. Ps 24,7-10

je pripovijest o njegovu nastanku. Rabi Amnon bio je židovski velikan svoga naraštaja, bogat i blizak vlasti i biskupu u svome mjestu. Biskup je činio pritisak na njega da prijede na kršćansku vjeru. Nakon dugog pritiska, rabi Amnon zatraži tri dana da bi razmislio o tome. Nakon tri dana, doveli su ga, protiv njegove volje, pred biskupa. Rabi Amnon tada zatraži da mu odrežu jezik, jer se uopće usudio zatražiti vrijeme za razmišljanje i jer je i pomislio na promjenu vjere. Biskup je, odbijajući to, rekao da je jezik dobro rekao, ali noge, koje nisu htjele doći, njih će mu odrezati. Doista, odrezali su mu ruke i noge i tako ga poslali kući. Nekoliko dana kasnije bila je Roš hašana. Rabi Amnon zatraži da njegov ležaj odnesu u sinagogu i postave pokraj predmolitelja. Kad je predmolitelj u ponavljanju musafa stigao do *keduše* (javne objave Božje svetosti), zamolio ga je rabi Amnon neka sačeka dok i on ne izmoli svoju molitvu. Počeo je govoriti *Unetane tokef*, a kada je izmolio posljednje riječi, predao je dušu Stvoritelju. Odonda se ovaj pijut proširio u većini židovskih zajednica i ušao u molitvenik za Roš hašanu.

Tašlih - תְּשֻׁלִּיךְ

Nakon minhe, a prije zalaska sunca, na prvi dan Roš hašane (ako je prvi dan na šabat, tada na drugi blagdanski dan), odlazi se na vodu tekućicu, more ili jezero. Tamo gdje nema takvih voda, ide se do bunara ili čak do vodoskoka. Čita se molitvu tašlih, čija bit je u rečenici: *Tko je, Bože, poput Tebe, koji opraštaš grijeh i prelaziš preko prekršaja preostatka svoje baštine? Ne ljutiš se dovijeka, jer ti je dobrota draga. O, neka se predomisli, smiluje, poništi grijeh naše! Poslat ćeš (hebr.: tašlih) svu grešnost njihovu u dubine morske!*⁴³ Slijedi i nekoliko biblijskih rečenica i molitva koju je sastavio Hida*. Na kraju, tri puta istresamo svoje džepove, s namjerom u svojem srcu da time istresemo svoje grijeha i budemo čisti od svakog grijeha. To je simbolični čin, uz namjeru koju mislimo u sebi. Molitva je nastala u 14. stoljeću.

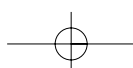
Deset dana pokore ili Strašni dani

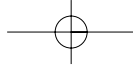
יָמִים נּוֹרָאִים ili בֵּין כֶּסֶף לְעֶשׂוֹר ili עֶשְׂרַת יָמֵי תְּשׁוּבָה

Tako zovemo deset dana od Roš hašane do Jom kipura. Bog nam je tada

43. Mih 7, 18-19

44. Midraš Tanhuma Haazinu 4

najbliži i sluša naše molitve. Tako su rabini u midrašu⁴⁴ protumačili Izaijino prorokovanje: *Tražite Boga kada je nazočan, zovite ga kada je blizu.*⁴⁵ To su dani kada Bog pažljivo sluša naše molitve. Ovo je posljednja prilika povratka Bogu prije presude na Jom kipur. U Talmudu se kaže: *Rekao je rabi Jonatan: Tri se knjige otvaraju na Roš hašanu: jedna za potpuno loše, jedna za potpuno pravedne i jedna za one između njih. Potpuno pravedni su odmah upisani i zapečaćeni za život. Potpuno loši su odmah upisani i zapečaćeni za smrt, a onima između njih se presuda odgađa od Roš hašane do Jom kipur. Ako zavrijede (to jest učine tešuvu, pokaju se), upisuju se za život, a ako ne zavrijede (ne učine tešuvu), upisuju se za smrt.*⁴⁶

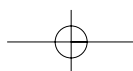
Razlike u molitvama tijekom deset dana pokore

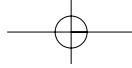
U molitvi amida od Roš hašane do Jom kipur ima pet posebnih dodataka za tih deset dana.

1. U prvom blagoslovu, "blagoslovu otaca": זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים: בספר חיים למענך אלוקים חיים (u neila וחתמונו - *Sjeti nas se na život, Kralju koji voli život i upiši nas (u molitvi Neila na kraju Jom kipur kažemo upečati nas, jer tada završava suđenje) u knjigu života radi sebe, Boga živoga.* Na ove dane otvorene su knjiga života i knjiga smrti. Molimo da budemo upisani u knjigu života, koja predstavlja život i dobro.
2. U drugom blagoslovu, "blagoslovu uskrsnuća mrtvih", dodajemo: מי כמוך אב הרחמים זוכר יצוריו ברחמים לחיים - *Tko je kao Ti Otac milosti, koji se u milosti sjeća svojih stvorenja, za život.*
3. U trećem blagoslovu, "blagoslovu svetosti", završavamo sa המלך הקדוש - *Sveti Kralj* umjesto האל הקדוש - *Sveti Bog*. Na Roš hašanu, naime, krunimo Boga za svoga kralja.
4. U pretposljednem blagoslovu, "blagoslovu zahvale", dodajemo וכתוב (וחתום) לחיים טובים כל בני בריתך (u molitvi neila: *I upečati) za dobar život sve sinove saveza svojeg.*
5. U posljednjem blagoslovu molitve amida, "blagoslovu za mir", dodajemo (ונחתם) וחסדך חיים ושלום ופרנסה טובה וגזרות טובות ישועות ונחמות נזכר ונכתב לפניך אנחנו וכל בית ישראל לחיים טובים ולשלום

45. Iz 55,6

46. BT Roš hašana 16b

Tišre

Roš hašana

U knjizi života, blagoslova, mira, uspjeha, dobrih presuda, spasenja i utjeha, neka bismo bili spomenuti i upisani (na neila: upečaćeni) pred Tobom, mi i sav tvoj narod, dom Izraelov, za dobar život i za mir.

6. Radnim danima između Roš hašana i Jom kipura u “blagoslovu suda” kažemo מלך אוהב צדקה ומשפט *Kralj, Sud* umjesto המלך המשפט *Kralj koji voli pravednost i sud*, jer su to dani suda.

Gedaljin post - Com Gedalja - צום גדליה - Com Gedalja

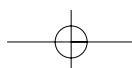
Gedaljin post je trećega tišrea, odmah nakon Roš hašana. Počinje ujutro izlaskom sunca, a završava izlaskom zvijezda. U knjizi proroka Zaharije spomenut je kao “post sedmoga”⁴⁷, to jest post u sedmome mjesecu, tišreu. Naziva se prema Gedalji sinu Ahikamovu, iz utjecajne porodice plemena Juda. Premda nije bio iz kraljevske porodice, babilonski kralj Nabukodonosor ga je nakon rušenja prvog Hrama (586.-582. pr.n.e.) imenovao upraviteljem Judeje i Židova koji su ostali u Izraelu nakon rušenja Hrama i protjerivanja u Babilon. Gedalju je na dan trećega tišrea ubio Jišmael sin Netanjin, koji je potjecao iz kraljevske porodice. Učinio je to iz političkih razloga, kako stranci ne bi vladali Izraelom putem svoga namjesnika. Nakon toga ubojstva, iz straha pred babilonskim kraljem, pobjegli su Židovi u Egipat. Među njima je bio i prorok Jeremija. Dan na koji je Židov ubio Židova zbog političkog neslaganja određen je zauvijek kao nacionalni dan posta. Vidimo kako je to ubojstvo bilo strašno u očima tadašnjih rabina, koji su zbog toga ovaj dan pretvorili u post za sve naraštaje. Nakon više od dvije tisuće godina, 12. hešvana 5755. (5. studenoga 1995.) ubijen je, nažalost, predsjednik izraelske vlade Jichak Rabin z.l. Ubio ga je židovski mladić koji se nije slagao s njegovim političkim stajalištem. Pouka je, čini se, bila uzaludna.

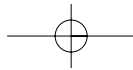
Šabat šuva - שבת שובה - Šabat šuva

Šabat između Roš hašana i Jom kipura zove se *šabat šuva*, prema početku haftare koju tada čitamo. Ona počinje riječima: *Vrati se* (hebr.: *šuva*),

⁴⁷. Zah 8,19

⁴⁸. Hoš 14,2

*Izraele, prema Vječnome, Bogu svome, jer posrnuo si u grijehu svojem.*⁴⁸ Tako se zove i zbog razdoblja pokajanja (hebr.: *tešuva*). Ovo je prvi šabat nove godine i vrhunac *Deset dana pokore*. Običaj je u zajednicama da rabin drži predavanje na temu pokajanja, njegove važnosti i njegovih temelja.

*Novogodišnje puhanje u šofar
drvorez, Sefer haminhagim (Knjiga običaja)
Amsterdam, 1707.*

